

ного цінового тиску трейдерів на суб'єктів аграрного і споживчого секторів. Урізноманітненню реалізаційних каналів сприятиме створення мережі ОРСП, реформування системи біржової торгівлі, підвищення рівня мінімальних цін державних закупівель зернових культур (див. табл. 5).

Висновки. Таким чином, у ході проведеного дослідження було визначено головні трансформації відтворювальних процесів на внутрішньому зерновому ринку: істотне скорочення обсягів товаропотоку між аграрним і переробним секторами, функціонування в межах першого сектору похідних секторів первинної і вторинної переробки культур, нарощування експорту зерна за рахунок скорочення внутрішнього споживання, непропорційність міжсекторного розподілу доходів. Загальна дія ідентифікованих трансформацій обумовлює кількісне і якісне скорочення відтворювального циклу, переорієнтацію аграрного сектора з потреб вітчизняних зернопереробних підприємств на потреби зростаючого експорту, дефіцит інвестицій у ресурсоутворюючих секторах ринку (передусім, аграрному та споживчому), загострення міжсекторних протиріч, зростання прямих і непрямих державних втрат і, як наслідок, від'ємне значення рентабельності одного із стратегічних ринків країни.

Подолання негативних проявів сучасних трансформацій обумовлює необхідність розробки меха-

нізму регулювання ВП у відповідності до низки принципів, серед яких: пріоритет державних інтересів, стимулювання розвитку інтегрованого ринку, урівноваженість міжсекторних балансів, активізація його відтворювальної функції, продовольче самозабезпечення країни зерновими продуктами.

Запропоновані механізми регулювання відтворювальних процесів орієнтовані на відродження внутрішнього попиту на зерно; стимулювання виробництва та експорту готових продуктів зернопереробки; подолання цінової моносонії трейдерів і розвиток прозорих збутових систем; активізацію специфічних функцій зернового ринку, здатних забезпечити мультиплікативний ефект на суміжних ринках; формування внутрішніх продовольчих ринків із повним відтворювальним циклом, що є необхідною умовою реалізації інноваційної моделі економічного зростання держави.

Перспективи подальших розвідок полягають у поглибленні досліджень природи і трансформацій ВП як у секторному, так і міжсекторному розрізі шляхом аналізу нових міжсекторних балансів (інвестицій, цін, продуктивності праці тощо) та обґрунтуванні за його результатами інноваційних регуляторних методів, спрямованих на оптимізацію відтворювального циклу внутрішнього зернового ринку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Алтухов А. Возможности расширенного воспроизводства в зерновом хозяйстве / А. Алтухов // Экономист – 2004. – №5. – С. 80-88.
2. Лысюк В. М. Воспроизводственная функция товарных рынков / В. М. Лысюк. – Одесса : ИПРЭИ НАН Украины, 2011. – 225 с.
3. Статистичний щорічник України за 2010 рік / За ред. О. Г. Осауленко. – К. : ТОВ «Август Трейд», 2011. – 560 с.
4. Ивасенко А. Состояние и прогноз развития украинского зернового рынка / А. Ивасенко // Хранение и переработка зерна – 2010. – №5 (131). – С. 25–30.
5. Ивасенко А. Прогноз развития украинского зернового рынка в 2011/12МГ / А. Ивасенко // Хранение и переработка зерна – 2011. – №7 (145). – С. 15–18.
6. Рыбчинский Р. Состояние и перспективы системы хранения зерна в Украине / Р. Рыбчинский // Хранение и переработка зерна – 2011. – №5 (143). – С. 15–17.
7. Нікішина О. В. Баланс інтересів: критерій раціональності економічних відносин (на прикладі державного ринку зерна) / О. В. Нікішина // Економіка харчової промисловості. – 2010. – №4. – С. 42–48.
8. Нікішина О. В. Пріоритети державного регулювання зернового ринку України / О. В. Нікішина // Економічні інновації. Вип. 43. Збірник наукових праць. – Одеса : ШРЕЕД НАН України, 2011. – С. 198-210.

УДК 330.142.211:334.716

СТУПНИЦЬКА Т.М., канд. екон. наук, доцент, ГУЛА О.С., студ.
Одеська національна академія харчових технологій

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЮ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

В статті проведено аналіз підходів щодо визначення основного капіталу та його класифікації, запропоновано класифікацію основного капіталу для промислового підприємства.

Ключові слова: основний капітал, необоротні активи.

The article analyzes approaches to the definition of capital and its classification, the classification of fixed capital for industrial enterprise are proposed.

Keywords: fixed capital, noncurrent assets.

Вступ. Відомо, що розвиток промисловості України повною мірою залежить від ефективного використання та управління основним капіталом. В економічній літературі розглядаються різні аспекти сутності основного капіталу як економічної категорії, його класифікації, проте часті зміни в чинному законодавстві призводять до необхідності уточнення його визначення та класифікації.

Управління основним капіталом прямо або опосередковано розглядалося в публікаціях, присвячених економічному аналізу, управлінню промисловим підприємством, фінансовому та управлінському обліку, фінансовому менеджменту, теорії та практиці інвестування в цінні папери.

Постановка завдання. Багато вчених-економістів при оцінці фінансування капіталу промислового підприємства розглядають категорію «основні засоби», а не таке поняття як «основний капітал». Такий підхід є дещо некоректним, оскільки в умовах сучасної ринкової економіки велике значення мають і такі елементи основного капіталу, як нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції тощо.

Так, Шеремет А.Д., Сайфулін Р.С. ототожнюють такі поняття, як основний капітал і «позаоборотні активи» [1, с. 53]. І.А. Бланк уточнює, що «основний капітал характеризує ту частину використовуваного підприємством капіталу, що інвестований у усі види його «необоротних активів» [2, с. 418]. Крім цього досить часто ототожнюються поняття «основний капітал» та «основні фонди». Окремим питанням управління основним капіталом є і його класифікація, яка також вимагає постійного уточнення.

Так, на думку Шеремета А.Д., Сайфуліна Р.С., основний капітал включає основні засоби, а також незавершені довгострокові інвестиції, нематеріальні активи і нові довгострокові фінансові інвестиції (вкладення) [1, с. 54].

Швиданенко Г.О., Васильков В.Г., Гончарова Н.П. вважають, що основний капітал – це загальна вартість цінностей, які інвестовані у формування основних фондів підприємства. Основні фонди – це засоби праці у вартісному вимірюванні, що функціонують на виробництві тривалий час у своїй незмінній натурально-речовій формі, а їх вартість переноситься конкретною працею на вартість продукції (послуг), що виробляється, частинами в міру спрацювання.

Перелічені науковці в своїх працях розглядають класифікацію не основного капіталу, а основних фондів. На їх думку, основні фонди можна класифікувати за наступними ознаками:

1. За видовою структурою:

- будівлі;
- споруди;
- передавальні пристрої;
- машини та устаткування (силові машини та устаткування; робочі машини та устаткування; вимірювальні та регулювальні прилади і пристрої, лабораторне устаткування; обчислювальна техніка);

- транспортні засоби;
 - господарський інвентар;
 - інструмент;
 - виробничий інвентар та приладдя;
 - інші основні фонди;
2. За участю в процесі виробництва:
- активна частина основних фондів;
 - пасивна частина основних фондів [3, с. 217-219].

Філімоненков О.С. ототожнює поняття «основний капітал» та «основні фонди» і в своїх працях розглядає поняття «основні фонди» та їх класифікацію. На його думку, основні фонди – це вартість матеріально-речовинних цінностей, що використовуються підприємствами у виробничій та невиробничій сферах діяльності тривалий час (понад рік) та класифікуються за наступними ознаками:

1. Залежно від функціонального призначення: виробничі та невиробничі.

Виробничі основні фонди — це фонди, які безпосередньо беруть участь у виробничому процесі або сприяють його здійсненню. Невиробничі основні фонди — це фонди, що не беруть безпосередньої або побічної участі у процесі виробництва та передбачені для обслуговування потреб житлово-комунального господарства, охорони здоров'я, освіти, культури.

2. За галузевою належністю - фонди промисловості, будівництва, сільського господарства, транспорту, зв'язку та ін.

3. За речовинно-натуральним складом: будівлі, споруди, передавальні пристрої, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти і приладдя, виробничий та господарський інвентар, робочу та продуктивну худобу, багаторічні насадження; капітальні витрати на поліпшення земель, інші основні фонди [4, с. 229-230].

І.А. Бланк не розглядає класифікацію основного капіталу, а пропонує класифікувати необоротні активи за кількома основними ознаками, в тому числі:

1. За функціональним видам необоротні активи в практиці фінансового обліку та управління поділяються на:

- основні засоби;
- нематеріальні активи;
- незавершені капітальні вкладення;
- обладнання, призначене до монтажу;
- довгострокові фінансові вкладення.

2. За характером обслуговування окремих видів діяльності підприємства виділяють такі групи необоротних активів:

- необоротні активи, що обслуговують операційну діяльність;
- необоротні активи, що обслуговують інвестиційну діяльність;
- необоротні активи, що задовольняють соціальні потреби персоналу.

3. За характером володіння необоротні активи підприємства поділяються на:

- власні необоротні активи;
- орендовані необоротні активи.

4. За формами заставного забезпечення кредиту і особливостям страхування виділяються наступні групи необоротних активів:

- рухомі необоротні активи;
- нерухомі необоротні активи [1, с. 381-384].

Бланк І.А. зазначає, що за характером обслуговування окремих видів діяльності необоротні активи класифікуються на операційні, інвестиційні, і невиробничі необоротні активи [1, с. 382]. Операційні необоротні активи - це необоротні активи, що обслуговують операційну діяльність, ця група активів відіграє провідну роль в загальному складі необоротних активів підприємства; інвестиційні необоротні активи - необоротні активи, що обслуговують інвестиційну діяльність, а невиробничі необоротні активи - необоротні активи, що задовольняють соціальні потреби персоналу.

Результати. Як показали дослідження, основний капітал промислового підприємства необхідно класифікувати за наступними ознаками:

1. Для цілей складання фінансової бухгалтерської звітності відповідно до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 2 «Баланс», основний капітал ділиться на вкладений в:

- основні засоби;
- нематеріальні активи;
- довгострокові фінансові інвестиції;
- незавершене будівництво;
- довгострокова дебіторська заборгованість;
- довгострокові біологічні активи;
- відстрочені податкові активи;
- гудвіл;
- інші необоротні активи.

2. За елементами вкладення основний капітал повинен підрозділяється на такі групи:

- основні засоби;
- нематеріальні активи;
- довгострокові фінансові вкладення;
- незавершені капітальні вкладення;
- вкладення в довгострокову дебіторську заборгованість;
- вкладення в інші необоротні активи.

3. За характером фінансування основного капіталу:

- основний капітал, сформований за рахунок власного капіталу;
- основний капітал, сформований за рахунок позикового капіталу.

4. За сферою обслуговування діяльності підприємства, основний капітал повинен ділитися на:

- основний капітал, що обслуговує операційну діяльність;
- основний капітал, що обслуговує фінансову діяльність підприємства;
- основний капітал, що обслуговує інвестиційну діяльність підприємства;
- основний капітал, зменшений за рахунок вкладення в іншу діяльність.

За класифікацією капіталу Бланка І.А., розглянемо такі дві ознаки: за формою знаходження та характеру експлуатації основного капіталу.

Так, за формою знаходження основного капіталу, виділяється:

- основний капітал матеріальної форми;
- основний капітал нематеріальної форми;
- основний капітал грошової форми.

За характером експлуатації в господарському процесі поділяють:

- працюючий основний капітал;
- непрацюючий основний капітал.

На нашу думку, і в зв'язку зі змінами у чинному законодавстві та з вимогами складання бухгалтерської фінансової звітності, для забезпечення достовірності і повноти розкриття інформації про основний капітал промислового підприємства слід використовувати категорію «необоротні активи».

Висновки. Таким чином, проведені дослідження дозволяють зробити наступні висновки:

- розглянуто економічні публікації з питань визначення та класифікації основного капіталу;
- проведені дослідження робіт вітчизняних науковців показало, що не існує однозначного визначення поняття «основний капітал» та єдиної системи класифікації його елементів;
- запропоновано класифікацію основного капіталу для промислового підприємства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Шеремет А. Д. Фінанси підприємств / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулін. - М. : ИНФРА-М, 1999. - 343 с.
2. Бланк І. А. Основи фінансового менеджменту. / І. А. Бланк. Т. 1. - К. : Ніка-Центр, Ельга, 2001. - 592 с.
3. Економіка підприємства : підручник / [Г. О. Швиданенко, В. Г. Васильков, Н. П. Гончарова та ін.] - К. : КНЕУ, 2009. — 598 с.
4. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств : навч. посіб. / О. С. Філімоненков - К. : МАУП, 2004. — 328 с.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс», зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 31.03.99 р. №87 // Зареєстровано в Міністерстві юстиції 21 червня 1999 р. за №396/3689. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0396-99>

